

2023-05-05

Remissvar SOU 2023:1 Skärpta straff för flerfaldig brottslighet

Sammanfattning

Polisförbundets medlemsundersökningar visar att poliskåren efterfrågar skärpta straff för flerfaldig brottslighet. Detta då man anser att lagstiftningen bättre behöver spegla allvaret i en kriminell livsstil, men också för att hårt polisiärt arbete måste leda till en längre inkapacitering av brottslingar än vad som är fallet i dag.

Polisförbundet ställer sig övergripande positivt till utredningens förslag om en anpassning av lagstiftningen och ställer sig bakom utredningens modell för straffmätning av flerfaldig brottslighet.

Det är också välkommet att en rad bötesstraff med de nya flerbrottslighetsreglerna ska kunna omvandlas till fängelsestraff, bland annat för att komma åt att vissa brottslingar är ”immuna” mot bötesstraff då de saknar medel. Ett medskick till utredningen är dock att fler personer med missbruksproblematik och därtill relaterad brottslighet sannolikt kan komma att dömas till fängelse med den nya ordningen – och att fler missbrukare kommer att dömas till längre straff. Detta måste Kriminalvården ha beredskap för och av riksdag och regering ges förutsättningar att hantera då det är av största vikt att missbruk som bidrar till flerbrottslighet bryts.

Gällande möjligheterna till åtalsunderlåtelse och förundersökningsbegränsning instämmer Polisförbundet i utredningens slutsatser.

Polisförbundet ställer sig även bakom förslaget om att rättegångsbalkens skrivningar om direktavskrivningar ska kvarstå. Ett viktigt medskick från Polisförbundet är dock att om nuvarande skrivning ska fungera i enlighet med lagstiftarens intention så måste Polismyndigheten resurssättas till en nivå som innebär att direktavskrivningar används på det sätt som det är avsett, inte som ett verktyg för att minska antalet ärenden. Vidare bör Polismyndighetens sätt att använda sig av direktavskrivningar följas upp över tid.

Angående utredningens framräknade ekonomiska konsekvenser vill Polisförbundet understryka vikten av att riksdag och regering tar hänsyn till förslagets ekonomiska konsekvenser och belastning på rättsväsendet. En viktig aspekt är att hela kedjan måste ges de ekonomiska tillskott som krävs för att klara en högre arbetsbelastning. Särskilt viktigt är en medvetenhet om samtliga myndigheters behov av en utökad personalresurs med rätt kompetenser, för Polismyndighetens del främst kriminalpoliser och för Kriminalvården kompetenser som krävs för att öka sannolikheten för att exempelvis bryta missbruk som lett till flerbrottslighet.

2023-05-05

Polisförbundets synpunkter

Den gemensamma straffskalan skärps

Den föreslagna förändringen om gemensam skärpt straffskala är välkommen.

När Polisförbundets medlemmar inför valet 2022 ombads markera de politiska förslag de ansåg mest nödvändiga för att trycka tillbaka brottsligheten på kort och lång sikt svarade hela 73 procent: ”Gör om ’mängdrabatten’ så att längre straff döms ut vid flerfaldig brottslighet”. Det innebär att förslaget var det mest populära bland de 35 politiska förslag som de 1 439 medlemmarna hade att ta ställning till i undersökningen, som genomfördes via Novus.

Samma undersökning visar att Polisförbundets medlemmar över lag är positiva till politiska förslag som på olika sätt syftar till att dömda brottslingar tillbringar längre tid i fängelse. Polisförbundet ställer sig därför positivt till utredningens förslag om att den gemensamma straffskalan skärps i flera avseenden.

Ur polisers synvinkel handlar önskemålen om strängare straff om att straffen bättre ska spegla allvaret i flerfaldig brottslighet och kriminalitet som livsstil. Men det handlar också om att återfallskriminella inte efter alltför kort tid ska vara ute igen och begå ny brottslighet då det kan ge poliser känslan av att deras arbete egentligen inte gör något större skillnad. För poliser är detta viktigt, att personer som döms för brott inkapaciteras under en rimlig tidsperiod. Det vill säga att deras förmåga att begå brott begränsas genom frihetsberövandet. Motstridiga forskningsresultat om huruvida skärpta straff avskräcker från brott eller inte – och om de avskräcker från återfall i brottslighet – blir därför kortsiktigt av underordnad betydelse. Men i ett längre perspektiv, med längre utdömda strafftider, framstår det som nödvändigt att forska mer kring dessa områden, särskilt på de längre strafftidernas koppling till risk för återfall, då givetvis med hänsyn taget till de rehabiliteringsåtgärder som ges under fängelsetiden. Enligt en kunskapsöversikt från Kriminalvården¹ tyder vissa svenska och nordiska studier på att fängelsestraff i viss utsträckning kan minska återfall i brott, medan andra studier pekar på motsatsen. Skillnaderna i resultat kan ha att göra med skillnader i sådant som anstaltsförhållanden och straffets innehåll. Att sådana parametrar kan vara avgörande är viktigt att inte glömma bort

¹ <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/kort-om-straffskarppningar.pdf>

2023-05-05

i en tid då stora pengatillskott kommer att göras till rättsväsendets olika delar samtidigt som arbetsbelastningen ökar. I det finns en risk för att alltför mycket fokus kommer att ligga på kvantitet i förhållande till kvalitet – och att utbyggnaden av Kriminalvården slukar sådana resurser att det går ut över arbetet med att även lägga nödvändig resurs på effektiva insatser för att förhindra återfall.

En ny modell för straffmätning av flerfaldig brottslighet införs

Den föreslagna förändringen om införandet av en ny modell för straffmätning av flerfaldig brottslighet välkomnas av Polisförbundet. Det är också välkommet att en rad bötesstraff med de nya flerbrottslighetsreglerna ska kunna omvandlas till fängelsestraff. Detta då det finns livsstilskriminella som i någon mening är ”immuna” mot bötesstraff då de inte besitter några tillgångar.

Polisförbundet vill här göra ett medskick till utredningen om att fler personer med missbruksproblematik och därtill relaterad brottslighet sannolikt kan komma att dömas till fängelse med den nya ordningen. Kriminella missbrukare som redan med nuvarande ordning döms till fängelse kommer att dömas till längre straff med nya regler kring flerbrottslighet. Även detta måste tas med i utredningens kalkyl angående vilka extra kostnader utredningens förslag kommer att medföra.

Utredningen konstaterar visserligen att 3 552 av 12 052 utdömda straff (år 2021) skulle omfattas av utredningens förslag kring flerbrottslighet och att en inte obetydlig del av de straffen gäller ”flerfaldiga narkotikabrott och annan flerbrottslighet som endast i liten grad kan antas påverkas av våra förslag”. Trots det anser Polisförbundet att Kriminalvården måste ha en beredskap, inte bara för ett ökat antal dömda, utan också för ett ökat antal intagna med svår missbruksproblematik. För såväl den dömda individen som för samhället är det av yttersta vikt att fängelsetiden används till att framgångsrikt bryta missbruk som är tätt sammankopplade med livsstilskriminalitet.

Förundersökningsbegränsning

Polisförbundet ställer sig bakom förslaget om att förundersökningsbegränsningen inte bör inskränkas på annat sätt än vad som följer av ändringsförslagen om straffmätningen av flerfaldig brottslighet.

Dagens lagtext innebär väl avvägda skrivningar som tar olika aspekter av förundersökningsbegränsningar i beaktande, såsom kostnader i förhållande till sakens betydelse och straffvärde samt påverkan på påföljd. Fokus vad gäller förundersökningsbegränsning bör i stället läggas på att Polismyndigheten, i enlighet med

2023-05-05

sin utredningsstrategi, blir bättre på att tidigt i processen fatta beslut om eventuell förundersökningsbegränsning. Detta för att inte i onödan lägga tid och resurser på ett ärende som i ett senare skede läggs ner.

Åtalsunderlåtelse

Polisförbundet ställer sig bakom förslaget om att möjligheten till åtalsunderlåtelse inte behöver inskränkas.

Direktavskrivning

Polisförbundet står bakom förslaget om att rättegångsbalkens skrivningar om direktavskrivningar ska kvarstå. Ett viktigt medskick från Polisförbundet är dock att om nuvarande skrivning ska fungera i enlighet med lagstiftarens intention så måste Polismyndigheten resurssättas till en nivå som innebär att direktavskrivningar inte används som ett medel att minska antalet ärenden. I alltför många fall direktavskrivs brott i dag, inte för att det är uppenbart att brottet inte går att utreda, utan för att resursbrist i kombination med brottstyp leder till beslut om att det inte ska utredas, vilket internrevisionen har uppmärksammat i flera granskningar². Detta gäller brott som ur rättsväsendets perspektiv ses som mindre allvarliga men som ur anmälarens perspektiv kan uppfattas som nog så allvarliga. Att som anmälare få ett brott direktavskrivet när man själv uppfattar det som att brottet inte alls är omöjligt att utreda riskerar att skada förtroendet för rättsväsendet, då främst för polisen. Polismyndighetens användning av direktavskrivningar behöver därför återkommande följas upp i takt med myndighetens fortsatta tillväxt.

Konsekvenser

Polisförbundet vill understryka vikten av att riksdag och regering tar hänsyn till förslagets ekonomiska konsekvenser och belastning på rättsväsendet. En viktig aspekt är att hela kedjan både måste ges de ekonomiska tillskott som krävs för en högre arbetsbelastning, utan att för den skull glömma bort att en stor del av detta ekonomiska tillskott hos myndigheterna behöver gå till en utökad personalresurs med rätt kompetenser. Redan i dag

² <https://polistidningen.se/2021/05/arendena-gar-rakt-ner-i-kallaren/>

2023-05-05

vet vi att flera av de berörda myndigheterna saknar personal och kompetens. För Polismyndighetens del handlar det bland annat om brist på erfarna kriminalpolis. Som tidigare påpekats är det också av stor vikt att Kriminalvården har möjlighet att fylla på med de kompetenser som krävs för att öka sannolikheten för att man kan bryta missbruk som lett till flerbrottslighet. Även på en mer övergripande nivå behövs en kraftsamling av resurser och kompetens som kan öka sannolikheten för att kriminella beteenden bryts.

För Polisförbundet

Katharina von Sydow
FörbundsordförandeGazal Casselborg
Kanslichef